

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Asia: Professoriliiton toiminnanjohtaja Jorma Virkkala valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston kuultavana 28.9.2012 hallituksen esityksestä HE 95/2012 TAE 2013.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on tarjonnut Professoriliitolle (jäljempänä liitto) mahdollisuutta antaa lausunto hallituksen esityksestä HE 59/2011 TAE 2012. Liiton lausunto käsittelee pääasiassa yliopistojen ja tutkimuksen määrärahoja.

Yleistä

Voimassa olevassa hallitusohjelmassa korostetaan aivan oikein koulutuksen, osaamisen ja tutkimuksen merkitystä mm. hyvinvoinnille. Koulutuksen ja tutkimuksen määrärahat luvataan turvata. Hallitusohjelmassa koulutusta, osaamista ja tutkimusta käsitellään varsin myönteiseen sävyyn. Yliopistoissa yhdistyvät koulutus, osaaminen ja tutkimus.

Yleisesti voidaan todeta, että opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) hallinnonalalla edistetään koulutusta, osaamista ja tutkimusta. Tämän kanssa olisi johdonmukaista, että OKM:n hallinnonala olisi painopistealueita myös määrärahojen suuntaamisessa. Tilanne ei kuitenkaan ole lainkaan tällainen.

Yliopistobudjetin avaaminen ja ymmärtäminen on melko hankalaa. Yliopistoille annettuihin lupauksiin ja aikaisempiin budjetteihin verrattuna yliopistobudjetti laskee noin 50 miljoonalla eurolla. Tämä muodostuu runsaan 40 miljoonan yliopistoindeksileikkauksesta ja noin 8 muunlaisista yliopistoihin suunnattavista leikkauksista. Kun huomioon otetaan vielä Suomen Akatemian noin 13 miljoonan euron leikkaus (suurin osa Akatemian myöntämästä rahoituksesta kanoituu yliopistoille), puhutaan yliopistojen osalta todella suurista vähennyksistä, jotka tulevat näkymään negatiivisesti koko yliopistolaitoksessa.

Hyväksi tavoitteeksi on asetettu, että tutkimus- ja tuotekehityksen osuus bkt:stä oli noin 4 prosenttia keskipitkällä välillä. Tämä tuskin toteutuu.

Hallitusohjelmassa asetettu tavoite nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi vuoden 2020 mennessä on käymässä mahdottomaksi kehityksen jatkuessa tällaisena.

Merkillepantavaa on, että aikaisemmin vaikeina aikoina tutkimukseen ja ylimpään opetustoimintaan panostettiin. Ne nähtiin ennen kaikkea investointeina. Nyt tilannetta ei nähdä läheskään tällaisena. Ajattelutavassa on siis tapahtunut muutos.

Yliopistoindeksi

Yliopisto-opetus ja erityisesti -tutkimus ovat pitkäjänteistä toimintaa. Yliopistoindeksi sisällytettiin runsas kaksi ja puoli vuotta voimassa olleeseen yliopistolakiin turvaamaan tätä pitkäjänteistä toimintaa myös vaikeina aikoina. Indeksillä suunniteltiin turvattavaksi yliopistojen toimintataso inflaatiosta huolimatta. Indeksien käyttöönotolla pyrittiin myös saamaan yliopistoväki yliopistotuudistukselle suopeaksi.

Aluksi (vuoden 2011 osalta) indeksi toimi hyvin tyydyttävästi ja odotuksia vastaavasti. Kuluva vuosi koskien yliopistoindeksin vaikutus puolitettiin eli kustannustason nousun vaikutukset näkyvät vain puoliksi kuluvana vuonna yliopistoille valtiolta tulevissa määrärahoissa. Jo tämä vähennys on aiheuttanut yliopistoille vaikeuksia. Pitkäjänteinen toiminta on jo vaarantumassa.

Vuoden 2013 talousarvioesityksessä samoin kuin yliopistolain muutosesityksessä ehdotetaan, että yliopistoindeksiä ei lainkaan sovellettaisi vuoteen 2013. Tämä luo kasvavia vaikeuksia koko yliopistolaitokselle. Mikäli täysimääräinen indeksijäädytys toteutuisi, odotettavissa on yliopistojen toiminnan pitkäjänteisyyden entistä suurempaa vaarantumista ja henkilöstöpoliittisia negatiivisia seurauksia. Yliopistoindeksin leikkaus on erittäin huono viesti yliopistoissa työskenteleville. Epävarmuus tulevaisuudesta kasvaa.

Vaikka indeksileikkauksia toivon mukaan tulevaisuudessa myöhäisempiä vuosia koskien ei toteutettaisikaan, jää nyt ehdotettu indeksileikkaus rasittamaan yliopistoja pysyvästi. Leikkaus merkitsee joka tapauksessa lovea rahoituksen laskentapohjaan.

Muu rahoitus

Positiivista on, että tutkimusinfrastruktuureihin panostetaan ja työttömyysvakuutusmaksut korvataan. Nämä ovat kuitenkin verraten pieniä indeksileikkaukseen nähden.

Ulkoisen rahoituksen sinänsä tiettyyn rajaan asti kannatettavaa. On kuitenkin otettava huomioon, että mahdollisuudet saada ulkoista rahoitusta ovat lähtökohtaisesti erilaiset eri aloilla. Lisääntyvälle yksityiselle tai julkiselle täydentävälle rahoitukselle ei nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ole paljon mahdollisuuksia. Sitä paitsi on otettava huomioon, että lisääntyvän ulkoisen rahoituksen hankkimiseen ja hallintoihin suunnattavat resurssit ovat poissa yliopistojen varsinaisesta toiminnasta eli opetuksesta ja tutkimuksesta.

Muun rahoituksen mahdollisella lisäämisellä ei pystytä ratkaisemaan yliopistojen edessä olevaa talouskriisiä. Ratkaisu on haettava valtion rahoituksesta, tässä vaiheessa ensisijaisesti yliopistoindeksin leikkauksesta luopumisella.

Professoriliitto - Professorsförbundet r.y

Maarit Valo

Maarit Valo
puheenjohtaja

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jorma Virkkala', written in a cursive style.

Jorma Virkkala
toiminnanjohtaja